

19.1.2012

Dnro 2953/4/10

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Iisa Suhonen

VARTIOIMISLIIKKEEN VARTIJAN SALASSAPITOVOLVOLLISUUS

1 KANTELU

Arvostelitte kirjeessänne ja sen liitteissä vartijan menettelyä 23.8.2009 Satakunnan sairaanhoitopiirin tiloissa Satakunnan keskussairaalassa. Mielestänne vartija syyllistyi salassapitovelvollisuuden rikkomiseen ilmoitettuaan poliisille nimenne luovuttaessaan sille hallustanne otetun huumeruiskun.

3 RATKAISU

3.1 Asiakirjoista ilmenevät tapahtumat pääpiirteittäin

Kirjoititte asiassanne Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (Valvira) ja tiedustelitte, oliko vartijalla oikeus ilmoittaa nimenne poliisille, vaikka Porin perusturvakeskuksen johtajan mukaan huumeet toimitetaan poliisille aina niin sanottuna laitoslöytönä. Valvira siirsi asianne käsittelyn Lounais-Suomen aluehallintovirastolle, joka puolestaan totesi, ettei yksityiseen turvallisuusalaan kohdistuva valvonta kuulu sen toimivaltaan ja siirsi asianne 24.6.2010 Poliisihallituksen käsiteltäväksi. Poliisihallitus siirsi asianne 26.7.2010 Satakunnan poliisilaitoksen käsiteltäväksi, koska yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 42 §:n perusteella poliisilaitokset vastaavat vartijoiden toimenpiteiden valvonnasta alueellaan. Satakunnan poliisilaitos suoritti asiassa esitutkinnan, jossa rikoksesta epäiltyä kuultiin vartijaa ja asianimikkeenä oli salassapitorikos.

Länsi-Suomen syyttäjänviraston kihlakunnansyyttäjä teki asiassa 28.6.2011 päätöksen syyttämättä jättämisestä. Syyttäjä katsoi vartijan syyllistyneen salassapitorikokseen mainiten lainkohtina rikoslain 38 luvun 1 §:n 1 momentin ja potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 13 §:n. Syyttäjän mukaan vartija oli toimiessaan Porin terveyskeskuksen ensiavussa vartijana ilmaissut salassa pidettävän potilasta koskevan tiedon poliisille kertoessaan työtehtävässä haltuunsa saamansa huumeruiskun kuuluneen Teille. Päätöksessä todetaan, että vartija oli tunnustanut menetelleensä hänen syykseen luetulla tavalla. Syyttäjän mukaan vartija oli kertonut olleensa perillä vartijoille annetusta ohjeesta, jonka mukaan sairaalassa tavatut kielletyt esineet piti toimittaa poliisille niin sanottuna laitoslöytönä. Ohjeessa oli lisäksi yksiselitteisesti todettu, että vartijan ei tullut ilmaista kielletyn esineen alkuperäisen haltijan henkilöllisyyttä. Vartija oli edelleen kertonut noutaneensa ruiskun lääkärin pyynnöstä tämän vastaanottohuoneesta ja näin ollen vartijan oli täytynyt ymmärtää, että ruiskun alkuperäinen haltija oli

ollut potilas. Syyttäjä katsoi kuitenkin, että rikosta oli sen haitallisuus ja siitä ilmenevä tekijän syyllisyys huomioon ottaen pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä: rikoksesta ei ollut odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakko. Salassapitomääräysten vastaisesti ilmaistu seikka koski syylistymistä virallisen syytteen alaiseen rikokseen, eikä se sellaisena kuulunut yksityisyyden suojan ydinalueelle. Vartija ei lisäksi ollut ilmaissut salassa pidettävää seikkaa kenelle tahansa sivulliselle, vaan virantoimituksessa olleelle poliisille. Näillä perusteilla syyttäjä ei nostanut syytettä.

3.2

Vartijan kuuleminen

Vartija toteaa selvityksessään muun ohella, että hänelle annettiin ruisku henkilökunnan toimesta ja pyydettiin toimittamaan se eteenpäin. Koska hän tunnisti ruiskun olevan todennäköisesti laittoman, hän pyysi poliisia noutamaan ruiskun ja ilmoitti asian laitoslöytönä. Kun poliisimiehet kysyivät, kenelle ruisku voisi kuulua, vartija kertoi nähneensä Teidät sairaala-alueella. Vartija toteaa, että hän kertoi nimenne poliisimiehille, koska oli nähnyt henkilön, ruiskun ja tiesi Teidän käyttävän aineita. Vartijan mukaan vartijan peruskoulutuksessa hänelle on kerrottu, että poliisilla on oikeus saada tietoonsa epäiltyihin rikoksiin liittyviä asioita mahdollisista salassapitovelvollisuuksista huolimatta, minkä vuoksi hänelle ei tullut mieleen, etteikö hän olisi saanut kertoa nimeänne poliisille. Lisäksi tieto Teidän oleskelustanne sairaalan tiloissa ei vartijan mielestä millään tavoin yksilöi Teitä potilaaksi. Vartijan mukaan hän olisi salaamalla nämä tiedot poliisilta rikkonut yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 10 §:ää, jonka mukaan vartioimistehtävässä ei saa vaikeuttaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä taikka rikosten ennalta ehkäisemistä, selvittämistä tai syyteharkintaan saattamista.

3.3

Kannanotto

3.3.1

Oikeusohjeet

Perustuslain 10 §:ssä säädetään yksityiselämän suojasta. Säännöksen mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jatkossa julkisuuslaki) 23 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei saapaljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiovelvollisuus. Vaitiovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt. Saman pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa todettu koskee myös sitä, joka harjoittelijana tai muutoin toimii viranomaisessa taikka viranomaisen toimeksiannosta tai toimeksiantotehtävää hoitavan palveluksessa taikka joka on saanut salassa pidettäviä tietoja lain tai lain perusteella annetun luvan nojalla, jollei laista tai sen perusteella annetusta luvasta muuta johdu. Saman pykälän 3 momentin mukaan edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu henkilö ei saa käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan nojalla salassa pidettäviä ovat muun muassa asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta. Terveydenhuollossa on lähtökohtaisesti pidetty salassa pidettävänä jo tietoa siitä, että henkilö on terveydenhuollon yksikössä potilaana. Saman pykälän 1 momentin 32 kohdan nojalla salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muun muassa

henkilön elintavoista.

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (282/2002, jäljempänä YTPL) 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan *vartioimistehtävällä* tarkoitetaan omaisuuden vartioimista, henkilön koskemattomuuden suojaamista sekä vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuneiden rikosten paljastamista samoin kuin näiden tehtävien valvomista. Lain 9 §:n mukaan vartioimisliike ei saa ottaa vastaan toimeksiantoa, joka sisältää sitoumuksen ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta lukuun ottamatta järjestyksenvalvoijista annetussa laissa (533/1999) tarkoitettujen järjestyksenvalvojan tehtävien suorittamista.

YTPL 14 §:n mukaan vartioimisliiketoiminnan harjoittaja, vastaava hoitaja tai vartija ei saa oikeudettomasti ilmaista eikä käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toista vahingoittaakseen, mitä hän tehtävässään on saanut tietää toimeksiantannon osapuolen salassa pidettävistä turvallisuusjärjestelyistä, liike- tai ammattisalaisuudesta taikka yksityisyyteen kuuluvista seikoista. Lain 53 §:n mukaan rangaistus 14 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 ja 2 §:n mukaan.

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain esitöissä (HE 69/2001 vp.) todetaan muun muassa, että 14 §:ssä tarkoitettu salassapitovelvollisuus koski myös ulkopuolisen henkilön, esimerkiksi turvallisuustoimenpiteen kohteena olleen henkilön yksityisyyteen lukeutuvia seikkoja. Yksityisyyteen kuuluvat hallituksen esityksen mukaan muun muassa tiedot rikkeisiin syyllistymisestä. Säännös velvoittaisi kuitenkin vain toimeksisaajan puolesta toimivia. Lisäksi tässäkin edellytettäisiin nimenomaisesti, että kyseinen tieto olisi saatu vartioimisliiketoimintaa harjoitettaessa tai vartioimistehtävissä.

3.3.2

Vartijan salassapitovelvollisuudesta

Vartija on toiminut nyt puheena olevana ajankohtana yksityisessä vartiointiliikkeessä, joka on tehnyt toimeksiantosopimuksen Satakunnan sairaanhoitopiirin kanssa. Toimialueena on ollut muun muassa Satakunnan keskussairaalan yhteispäivystys. Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, jäljempänä potilaslaki) 13 §:ssä säännelty salassapitovelvollisuus koskee terveydenhuollon ammattihenkilöä tai muuta terveydenhuollon toimintayksikössä työskentelevää taikka sen tehtäviä suorittavaa henkilöä, jotka eivät saa ilman potilaan kirjallista suostumusta antaa sivulliselle potilasasiakirjoihin sisältyviä tietoja. Lainkohdassa sivullisella tarkoitetaan muita kuin asianomaisessa toimintayksikössä tai sen toimeksiantonnasta potilaan hoitoon tai siihen liittyviin tehtäviin osallistuvia henkilöitä. Viittaan edellä kuvattuun vartioimistehtävän luonnehdintaan ja sairaanhoitopiirin kanssa tehtyyn toimeksiantosopimukseen ja totean, että vartijan tehtäviin ei ole kuulunut potilaan hoitoon osallistuminen eikä vartija ole ollut käsitykseni mukaan sellainen muu terveydenhuollon toimintayksikössä työskentelevä, jota edellä todetussa lainkohdassa on tarkoitettu.

Edellä todetusta johtuen katson, että vartijan salassapitovelvollisuus on perustunut YTPL:n salassapitoa koskeviin säännöksiin ja julkisuuslakiin siltä osin kuin erityislainsäädännössä ei ole säännelty asiasta. Julkisuuslain mukaan hän ei ole saanut antaa toimeksiantotehtävää hoitaessaan saamaansa tietoa henkilön asiakkuudesta terveydenhuollon yksikköön tai tämän elintavoista, kuten huumeiden käytöstä. YTPL:n säännösten perusteella vartija ei ole saanut paljastaa vartioimistehtävässään saattua tietoa henkilön yksityisyyteen lukeutuvista seikoista, kuten tietoa rikkeisiin syyllistymisestä.

Selvityksensä perusteella vartijalla on ollut käsitys siitä, että poliisilla on ollut oikeus saada tietoonsa epäiltyyn rikokseen liittyvänä tietona henkilöllisyytenne vartijan salassapitovelvollisuudesta huolimatta. Hän on viitannut tältä osin YTPL 10 §:n 1 momenttiin:

Vartioimisliiketoiminnassa tai vartioimistehtävässä ei saa vaikeuttaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä taikka rikosten ennalta estämistä, selvittämistä tai syyteharkintaan saattamista.

Tämä lainkohta ei käsitykseni mukaan oikeuta vartijaa rikkomaan salassapitovelvollisuuttaan. Sen sijaan saman pykälän 2 momentissa on vartijalle asetettu erityinen velvollisuus ilmoittaa vartioimistehtävissä tietoonsa saama jo tehty rikos poliisille. Lainkohdan mukaan vartijan on ilmoitettava rikoslain 15 luvun 10 §:ssä mainituista vakavista rikoksista, kuten törkeästä huumausainerikoksesta. Lain esitöissä todetaan tältä osin, että joissakin tapauksissa toimeksiantaja saattaisi haluta, ettei poliisi saa tietää kyseiseen tahoon kohdistuneen rikoksen tapahtuneen. Rikoslain 15 luvun 10 §:ssä olevat rikokset ovat kuitenkin niin törkeitä, ettei olisi yhteiskunnallisesti hyväksyttävää, että turvallisuusalalla ammatikseen toimiva vartija saisi jättää niistä viranomaisille ilmoittamatta.

Huumausaineen käyttörikos, josta Teitä on ollut syytä tilanteessa epäillä, ei ole ollut sellainen rikos, josta vartijan olisi tullut hänen viittaamansa lainkohdan mukaan ilmoittaa poliisille. Tähän perustunee myös Teille ilmoitettu sairaalan käytäntö siitä, että tämän tyyppiset huumelöydöt toimitetaan laitoslöytönä poliisille.

3.3.3

Johtopäätös

Edellä todetun perusteella katson, että vartija on rikkonut salassapitovelvollisuutensa ilmoittaessaan poliisille nimenne. Syyttäjä on katsonut vartijan syyllistyneen salassapitorikokseen, mutta ei ole kuitenkaan nostanut syytettä päätöksessään esitetyn perusteluin. Katson, että syyttäjä on tehnyt päätöksensä harkintavaltansa puitteissa. Oikeusasiamies ei voi puuttua siihen, miten viranomainen on käyttänyt tätä harkintavaltaa, jos harkintavaltaa ei ole ylitetty tai käytetty väärin. Sillä seikalla, että oma näkemykseni siitä, mihin vartijan salassapitovelvollisuus on tilanteessa perustunut, eroaa syyttäjän näkemyksestä, ei ole käsitykseni mukaan merkitystä lopputuloksen kannalta. Asia ei anna näin ollen minulle aiheutta enää rikosoikeudellisiin toimenpiteisiin. Saatan kuitenkin edellä esitettyt käsitykseni vartijan ja Satakunnan sairaanhoitopiirin tietoon.